

2. Ілляшенко С.М. Управління знаннями в системі інноваційного розвитку організації / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна, Н.С. Ілляшенко, А.О. Комарницька // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2017. - № 1. - С. 231-241.

3. Iliashenko S.M. Knowledge management as a basis for innovative development of the company / S.M. Iliashenko, Y.S. Shypulina, N.S. Iliashenko // Actual Problems of Economics. – 2015. – № 6 (168). – P. 173-181.

Ісмайлов К.Ю.

начальник кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Музика Л.П.

слухач факультету №2 ННІЗДН Одеського державного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ЩОДО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ У ВЗАЄМОДІЇ З ДОКТРИНОЮ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Застосування Російською Федерацією технологій гібридної війни проти України перетворило інформаційну сферу на ключову арену протиборства. Саме проти України Російська Федерація використовує найновіші інформаційні технології впливу на свідомість громадян, спрямовані на розпалювання національної і релігійної ворожнечі, пропаганду агресивної війни, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України.

Комплексний характер актуальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері потребує визначення інноваційних підходів до формування системи захисту та розвитку інформаційного простору в умовах глобалізації та вільного обігу інформації.

25-го лютого 2017 року Президент України підписав Указ [1] про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про Доктрину інформаційної безпеки України" [2].

Доктрина інформаційної безпеки України (далі – Доктрина) визначає національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їх реалізації, напрями і пріоритети державної політики в інформаційній сфері.

Оскільки в розділі 2. Мета та принципи Доктрини заявляється, що «Метою Доктрини є уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному

інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни», то виникає питання про відповідність реаліям засадничих функцій цього акту. Тобто, не може бути ідейна концепція «Доктрини інформаційної безпеки» спрямована тільки проти певної держави, хоч вона і проголошується державою-агресором. Адже цінність будь-якої доктрини, що бере на озброєння офіційна влада – це універсальність до широкого спектру обставин чи сторін. Інакше, було б доцільним говорити не про «Доктрину інформаційної безпеки України» взагалі, а тільки про «Концепцію здійснення заходів в інформаційній сфері, щодо держави, яку визнано законами України агресором». В умовах глобалізації інформаційного простору і прагнення України формувати інформаційне громадянське суспільство не може ідея протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації переважати підміняти собою весь обсяг спрямування інформаційної безпеки України. Існує і весь інший світ, інші держави, з якими ми маємо будувати партнерські, паритетні інформаційні за змістом стосунки, задля самовизначення України і українців як рівних з іншими суспільствами і державами в інформаційному «полі» цивілізованих сучасних правовідносин, де саме вітчизняна Доктрина інформаційної безпеки має визначати прагнення України до досягнення високого рівня інформаційного суверенітету. І хоч цей термін неодноразово відкидався і парламентом і президентом у минулі роки, до початку агресивних закидів Російської Федерації, однак, сьогодні питання впровадження його в нормативно-правовий обіг постає з новою силою і більшому обсязі, ніж раніше.

Самі автори Доктрини стверджують, що вона базується на принципах додержання прав і свобод людини і громадянина, поваги до гідності особи, захисту її законних інтересів, а також законних інтересів суспільства та держави, забезпечення суверенітету і територіальної цілісності України. І таке декларування засад Доктрини найкраще ілюструє, що інформаційний суверенітет, як невід'ємна складова державного суверенітету і має стати об'єктовою складовою заявлених у Доктрині відносин. В такому випадку засадничі положення, що визначають спрямованість волі народу, а відтак і органів державної влади в напрямку здійснення державної політики у сфері інформаційної безпеки не будуть залежати від того, яка саме держава, група держав чи соціальних груп прагнуть завдати шкоди інформаційному простору України і інформаційним правам українців.

У пункті 3. Доктрини сформульовані Національні інтереси України в інформаційній сфері серед яких: забезпечення конституційних прав і свобод людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації [1; п. 3]. Доцільно звернути увагу на те, що автори Доктрини характеризують «скорочений» обсяг змісту конституційних інформаційних прав і свобод, зосереджуючись лише на збиранні, зберіганні, використанні та поширенні інформації. Тут слід наголосити, що це суттєво звужена конструкція, адже тільки законодавчо закріплене право на інформацію [3] передбачає окрім визначених вище змістовних складових також: пошук, виготовлення (що дуже актуально для інформаційної незалежності), захист (який не може бути охоплений поняттям зберігання) інформації. Так, у відповідній статті «Право на

інформацію» Закону України «Про інформацію» встановлюється, що: «Кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів» [3; п. 1. ст. 5]. А преамбула цього ж акту містить більшу за обсягом структуру права на інформацію: «Цей Закон регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.» [3]. Втім і конституційне закріплення права на інформацію вже є значно урізаним, по відношенню до його формулювання у Загальній Декларації прав людини (1948 року), де закріплюється наступна структура права на інформацію: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [4; ст. 19].

Якщо ж уважно дочитатися до статті 34. Конституції України, то ми побачимо, текст містить вже інше формулювання: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.»[5; ч. 1, 2 ст. 34]. Тобто, тут ми спостерігаємо зникнення такої частини, як «незалежно від державних кордонів» та заміну частини «шукати» на «збирати», що точно не є однаковим за змістом. Не зафіксовано також елементи «одержувати» чи «отримувати» інформацію та «виготовляти», «створювати» інформацію. Одночасно, в обох документах не згадується «захист інформації». Але, враховуючи, що Загальна декларація прав людини (1948 р.) і Закон України «Про інформацію» (1992 р.), і Доктрина інформаційної безпеки (2017 р.) є складовими елементами і невід'ємними частинами національного законодавства і права, то зміст права на інформацію слід розуміти в широкому контексті, «збираючи» його внутрішні елементи з усіх чинних і значущих для права на інформацію актів в єдину конструкцію. Тоді змістовний виклад цієї категорії буде містити, щонайменш наступну структуру: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно шукати (збирати), одержувати (отримувати), виготовляти (створювати), зберігати, використовувати, поширювати (розповсюджувати) та захищати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір і незалежно від державних кордонів». (Авторське визначення, що пропонувалось ще в 2012 році А.А. Письменицьким) [6].

В сучасному занадто довільному оперуванні категорією «право на інформацію» в нормативно-правових актах, науково-правовому обороті, в практичній юриспруденції нами вбачається велика небезпека для реального втілення і захисту прав людини і громадянина. Уявімо на хвилинку собі, щоб так само довільно правниками трактувалося право власності і в окремих випадках з нього зникали б «володіння», «користування», «розпорядження». Водночас, повноцінність законодавчого закріплення і захисту права на інформацію людини і громадянина – це фундамент і відправна точка

формування інформаційної рівності та незалежності суспільства, а відтак, інформаційного суверенітету держави.

Ще одна «найскладніша» категорія у Доктрині – «стратегічний наратив» – «спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію» (так у визначенні) це фактично легалізація "темників". На початку 2000-х це було зло. Тепер за часів війни вирішили відновити це поняття під новою назвою як диктований владою так званий «стратегічний наратив». Взагалі-то «стратегічний наратив» це *contradictio in adjecto*, тобто суперечність у визначенні. Не буває власне стратегічного наративу (опис повсякденності з певними мисленнєвими установками), стратегічним може бути лише концептуальний дискурс, тобто стратегія це завжди зрозумілий лише для доволі вузької аудиторії концепт[7].

Отже правильні інструменти, що запропоновані у Доктрині, нівелюються засадничими двома розділами. Не можуть бути ефективно задіяні навіть дуже професіональні інструменти, якщо в стратегічному плані понятійні уявлення та цілі сформульовані невірно[7].

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». Указ Президента України. від 25.02.2017 № 47/2017 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>.
2. Про Доктрину інформаційної безпеки України. Рішення РНБО від 29.12.2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0016525-16/paran2#n2>
3. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992 № 2657-XI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – N 48. – Ст.650. Із змінами, внесеними згідно із Законом N 1774-VIII (1774-19) від 06.12.2016, ВВР, 2017, N 2, ст.25.
4. Загальна декларація прав людини. Декларація ООН. Міжнародний документ від 10.12.1948 Офіційний вісник України від 15.12.2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Конституція України. Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Письменицький А.А., Гапотій В.Д. Загальна теорія інформаційного права: Монографія. / А.А. Письменицький, В.Д. Гапотій – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. – 300 с.
7. Дацюк С. Проблеми інформаційної безпеки, які ігноруються // «Українська правда» від 28.02.2017 /15:05// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facenews.ua/columns/2017/312448/>